

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**D. Lavrentii Heisteri Profess. Pvbl. Helmstadiensis
Academ. Caesar. Regiae Lodin. Ac Berolin. Collegae
Compendivm Anatomicvm Totam Rem Anatomicam
Brevissime Complectens**

Heister, Lorenz

[Norimbergae, [MDCCXXXII.]

VD18 90513150

De Glandvlis Speciatim

urn:nbn:de:gbv:45:1-9958

nibus, ut non opus esse existimem, verbis id indicare prolixius.

DE GLANDVLIS SPECIATIM

381. Videamus vero iam speciatiim, quænam partes in numero glandularum merito retine-^{glandula}ri queant: & quidem primo IN CAPITE. Hic ^{intra cra-} si quis velit totum *cerebrum* pro glandula magna habere, quia HIPPOCRATES illud, ob qualem-cunque similitudinem, ut supra iam monuimus, *corpus glandulis simile*, vocavit a), non valde repugnabo: licet ceteri veteres idem non egerint. At corticalem eius substantiam naturaliter ex innumeris parvis glandulis sive corpusculis globosis, ut BIDLOVS delineavit b), constare, a sententia HIPPOCRATIS & AVTOPSIA, ut supra evici, quam alienissimum est. Attamen in duræ matris sinibus, & extra eosdem ad latera, glandulæ exiguæ reperiuntur a PACCHIONO descriptæ. c) Aliæ in foveis ossis frontis & circa divisionem vasorum quandoque occurrentes, inter duram matrem & arachnoideam a Santorino indicantur. d) Ita ego aliquoties acervos quasi similium glandularum in foveis ossis sincipitis, quæ haud procul a sinu longitudinali

b 3

tudinali

a) Lib. de Glandulis.

b) Anatom. Tab. X. fig. 2,

c) de Gland. conglob. duræ matris.

d) Observ. anat. p. 52. Sed cum in tunica arachnoidea nulla sint vasa conspicua, haud intelligo, quomodo *glandulae hæ novæ*, ut ab ipso appellantur, *circa truncos vasorum, inter duram matrem & arachnoideam*, quemadmodum in margine scribit, hæere potuerint. Ego haud raro nonnullas circa divisiones ramorum notabiliorum piæ matris hinc inde observavi: quæ igitur aliæ forte erunt, quam quas Santorinus hic notavit.

tudinali sæpe his ossibus insculptæ sunt, vidi, quæ quoque dura matre, ut *Santorinus* de suis in foveis ossis frontis scribit, tectæ non erant, verum dura mater ibi deficiebat, & quasi perforata erat. Videntur hæ glandulæ humectandæ duræ matri inservire. Præterea in cerebro pro glandula habenda est *glandula pinealis*, pag. 135 : & sub cerebro *glandula* latet *pituitaria* in sella equina, de qua vid. pag. 139. quarum vero glandularum omnium usus valde incertus est. In plexu choroideo nullas naturaliter esse glandulas, iniectiones *RVYSCHII* & *AVTOPSIA* nos docuerunt.

*glandula
extus in
capite.*

382 Extus in capite habemus *Parotides*, *Maxillares*, *Sublinguales*, *Linguales*, *Labiales*, *Palatinas*, & *buccales* hinc inde per membranam oris dispersas, p. 145. descriptas. *Glandulam* item *lacrymalem*, olim *innominata* dictam, in orbita, pag. 142. Sub palpebris, *ceraceas* sive *sebaceas Meibomii*, ibidem indicatas. Intus vero in *uvea oculi*, ubi quidam tales adesse statuunt, ob eam solum hypothesin, *nullam secretionem fieri sine glandulis*, servandam, nullæ reperiuntur. Præterea hic occurrunt *Tonsillæ* in faucibus, de quibus pag. 148. *Glandulæ* in *membrana pituitaria narium*, *mucose*, pag. 152 ; & *ceruminosa*, in meatu auditorio. p. 153.

*de glandula
thyroidea.*

383. In COLLO occurrit potissimum *Glandula Thyroidea*, tanquam colli maxima : (vid. pag. 122.) quam quia a *VERHEYENO* & male descripta, & male delineata est, in *Ephemeridum Cent. VII* & *VIII*, pag. 365, accuratius descripsi, & ex cadavere humano, una cum *bronchialibus glandulis*,

dulis, magnitudine naturali delineari curavi: ubi simul delineationem thyroideæ ex infante addidi. Est vero hæc glandula plerumque unica in homine, non duplex, lunæ cornutæ ut plurimum similitudinem referens, cornubus ex utroque latere non deorsum, ut *Verheyenus* pingit, sed sursum exporrectis, eisque tam cartilagini thyroideæ & cricoideæ, quam œsophago utrinque adhærens. Pars vero media quam *isthmum* appellant, superioribus asperæ arteriæ cartilaginibus iungitur. a)

384. Prolixius etiam in prædictis Ephemericibus, de usu novo, quem *VERCELLONIVS* b) huic glandulæ adscribit, disserui: dum eam *midum ovulorum verminosorum* constituit, e quo per subtilissimos ductulos, quorum meatus tamen in conspectum non venirent, *ovula verminosa*, in hac glandula generata, in œsophagum, & inde ad ventriculum, pro charactere vitali, chylo in ventriculo impertiendo, atque digestionem promovenda, transmitterentur: quæ vero ovula in statu præter naturam sæpe in vermes abirent.

b) *sententia
Vercelloni
de ea.*

385. Sæpius in hanc rem in cadaveribus humanis inquisivi: fibras quoque satis manifestas, quibus œsophago adhæret, deprehendi; glandulam semper duriusculam, firmamque offendi; verum neque ovula in ea observare, neque ductulos cavos deprehendere potui.

quid ego
observave-
rim.

b 4

Anno

a) conf. *Morgagn.* Advers. I. Tab. 1. *Cantius* figura cordis Tab. 4. eam delineat; quam vero semper aliter deprehendi.

b) in Dissert. de glandulis conglomeratis œsophagi.

Anno autem 1719 Altorfii, in cadavere femi-
nino, quod publice difsecui, glandulam hanc
liquido valde turgidam reperi: propterea spe-
ravi, me hic aliquid circa usum eius depre-
hendere atque manifestare posse. Quam ob
rem a parte posteriori tam tracheam quam œ-
sophagum aperui, ut in horum cavum recte
inspicere possem: deinde glandulam hanc ma-
nibus primo leniter, postea fortius pressi, ea spe,
fore, ut vel in tracheam vel in œsophagum, vel in
utrumque aliquid liquidi ingrederetur; verum
ne guttula neque in tracheam, neque in œso-
phagum impelli potuit: ita ut mihi semper
adhuc dubium sit, cui usui notabilis hæc
glandula inserviat, aut in quam partem ali-
quid infundat. Cum vero hanc turgi-
dam glandulam, ad interiora lustranda, dif-
secarem, liquidum limpidum copiosum efflue-
bat, quod repletissimum erat sphaerulis flave-
scentibus: quæ, ut guttulæ olei minutissimæ,
aquæ innatabant. Vtrum vero hæc corpuscula
ovula fuerint VERCELLONII, an aliud quid, de-
terminare non audeo. Interea tamen hanc
observationem hic notare volui: fortasse enim
experimentis in posterum instituendis, aliquid
lucis dare poterit; nihil tamen ab eo tempo-
re notatu dignum in ea observare potui: ma-
netque igitur eius usus mihi adhuc incertus.

386. Præter hanc glandulam in collo hinc in-
de diversæ glandulæ in interstitiis muscutorum
& pinguedine, magnitudinis & figuræ variæ,
& situsque & numeri incerti, deprehenduntur,
glandula
iugulares
laryngis,
tracheæ, &
œsophagi. *iugulares* in parte anteriori, *occipitales* & *cervi-
cales*

cales in posteriori appellatæ: quarum usus quoque non adeo certus est. Vulgo vasis lymphaticis servire creduntur: quem vero in finem ipsis inserviant, non perspicio. In *epiglottide* RVYSCHIVS atque MORGAGNIUS glandulas exhibuerunt ac delinearunt, sicuti pag. 121. indicavimus. In reliquis laryngis partibus, & præsertim iuxta cartilagineas arytænoideas, ut & in *trachea*, glandula a MORGAGNIO delineantur, a) quæ vero sæpius non adeo magnæ sunt, ut in illo cadavere fuerunt, unde suas delineavit: interea tamen semper satis conspicuas eas offendi. In *œsophago*, præsertim eius parte superiori, multæ sæpe glandulæ reperiuntur, quæ a VALSALVA b) delineatæ sunt. Reperi vero eas aliquando adhuc maiores, & in singularum medio foraminulum, tanquam osculum sive ductus excretorius, conspiciebatur, quas adhuc delineatas asservo.

387. IN THORACE glandulæ quædam sunt externæ, quædam internæ. Externe mammæ *de thymo.* præcipuam substantiam glandulosam esse, supra, ubi de mammis actum, docuimus. Quid vero de areolarum glandulis sentiamus, §. 397. videri potest. Interne vero occurrit primo *Glandula THYMVS*, cuius descriptionem pag. 118. dedimus, duas vero diversas eius figuras, Tab. IV. fig. 14. & 15. exhibuimus. Anno 1706. controversiæ de hac glandulæ ortæ sunt, inter BIDLOVM & VERHEYENVUM; dum BIDLOVS in *dissertatione quadam de Thymo*, Lugduni Batavor. habita,

b 5

a) Advers. anat. I. Tab. II.

b) De aure humana Tab. V. fig. 2.

habita, acriter aggressus erat VERHEYENI descriptionem & delineationem huius glandulæ: cui vero VERHEYENVS eodem quoque modo responderat. Huic deinde BIDLOVS alteram dissertationem opposuit: quam ille altera quoque responsione refutavit. Quoniam vero BIDLOVS statum controversiæ reliquerat, & latinatam *Verheyeni* potissimum carpere annis erat, hinc nihil utilitatis ex illa controversia natum est.

*glandule
bronchiales.*

388. In thorace præterea occurrunt considerandæ GLANDULÆ BRONCHIALES: (de quibus iam N. 259) quæ sunt satis notabiles glandulæ, extus in tracheæ & bronchiorum maioribus divisionibus sitæ *a)*, coloris nigricantis, sed usus quoque adhuc dubii. Creditum vulgo hucusque fuit, has glandulas separare liquidum quoddam, quod in bronchia demitterent, pro horum humectatione atque lubricatione. Verum VERCELLONIVS *b)* vult, eas potius liquidum, digestionis inserviens, per tenuissimos ductus, ad œsophagum (cui maxime quoque adhærent) & ventriculum mittere, Inquisivi quoque iam sæpius in hos ductus, & reperi etiam fibras satis notabiles, ab his glandulis ad œsophagum exporrectas: quæ vero nunquam tam magnæ erant, ut cavitas se in eis manifestaverit, vel setam admiserint, & propterea uberiori inquisitione indigent. Aliquan-

a) Harum in situ & magnitudine naturali delineationem accuratam dedi in *Ephemerid.* Cent. VII. & VIII, Tab. VI, pag. 361; verum chalcographi incuria variæ tam male sculptæ sunt, ut a bronchiis distingui nequeant.
b) in supra citata dissertatione.

quando in cadavere virili in maxima harum glandularum calculum reperi, extremum articulum digiti auricularis adæquantem; postea vero etiam in muliere, a me dissecta, paullo minorem in eadem glandula vidi: quod deinde etiam ab aliis notatum inveni. Anno 1723. in cadavere viri multas eiusmodi glandulas nigras in tota tracheæ parte posteriori, iuxta hanc & œsophagum, phaseoli parvi & feminis tritici figura ac magnitudine, offendi, atque nonnullæ etiam anteriori tracheæ parte laxè adhærebant.

389. Circa quintam circiter dorsi vertebram ^{glandula} in thorace subinde notabilis reperitur ^{dorsalis.} glandula, œsophagi posteriori parti adhærens, a VESALIO aliisque veteribus iam delineata atque descripta, quam DORSALEM appellare solent. Hæc glandula diversæ observatur magnitudinis: sæpe tamen phaseoli vel amygdalæ magnitudinem obtinet, & subinde maior, subinde quoque minor reperitur. Imo non raro vel prorsus deficit, vel saltem adeo exigua est, ut, omnino licet industria adhibita, eam invenire non potuerim. Quandoque etiam duæ hic reperiuntur glandulæ: id quod quidam frequentius esse volunt una. Ante plures annos virum secui, qui nihil cibi aut potus amplius deglutire poterat, propter obstaculum quoddam, quod non in faucibus, sed in thorace percipiebat. In hoc hanc glandulam ad ovi gallinacei magnitudinem auctam reperi, unde œsophagus ita comprimebatur, ut nihil amplius transire potuerit. Paucis etiam abhinc annis a celebri
Germa-

Germaniæ Medico consultus fui ob similem morbum, quo filius eius, qui non nisi difficillime propter obstaculum in œsophago deglutire poterat, laborabat. Suspensus sum, idem vitium hic adesse: æger etiam mortuus est. An vero cadaver incisum, & quid repertum sit, non comperi. VERHEYENVS œsophagum ex eadem causâ penitus coalitum reperit. a)

eius usus.

390. VERCELLONIVS b) hanc glandulam quoque dicatam esse statuit separationi liquidi digestionis inservientis: id quod per ductus tenues in œsophagum transfundi affirmat: quos vero ductus etiam neque alii, neque ego hucusque reperire potuimus. Cl. FANTONVS c) aliique iam ante VERCELLONIVM suspicati sunt, has glandulas in cavitatem œsophagi mucosum liquidum secernere, seque *corum meatus* in cane, in quo hæ glandulæ excreverant, non solum vidisse, sed etiam *vermiculos* in iis invenisse scribit. Ita etiam celeb. MORGAGNIUS d) refert, has glandulas in canibus sæpe turgere, & a vermiculis quibusdam rubentibus, oblongis & tenuibus incoli: id quod & REDIVS e) atque CLERICVS f) confirmant. Atque talibus in casibus, MORGAGNIUS scribit, canaliculos in œsophagum apertos reperiri: verum glandulis his secundum naturam se habentibus, nullos evidentes meatus in cane, multo minus

-
- a) Anatom. Cap. de œsophago.
 b) in eadem dissertatione.
 c) Anatom. Corp. hum. dissert. III. pag. 55.
 d) Adversar. anatom. III. pag. 5.
 e) de Animal. vivent. in viventib. repertis.
 f) de lumbrico lato, cap. 13.

nus in homine videri. Quare vero tam frequenter his in glandulis vermiculi oriantur: & an forte hic talis vermiculorum nidus sive ovarium, quale VERCELLONIVS in thyroidea statuit, res est ulterioris indaginis.

391. In ABDOMINE reperiuntur multæ glandulæ: quarum maxima est *Pancreas*, pag. 87. ^{glandula in abdomine.} Deinde *Glandula renales*, sive *Capsula atrabiliaria*, pag. 81; postea *Mesaraica* pag. 72; *Intestinales*, tam BRVNNERI, quam PEYERI, in intestinis, pag. 80 & 82 notatæ; *Ventriculi glandula* in canibus & porcis facile apparent, in homine vero perquam difficulter: atque quam maxime de iis in homine dubitasset, nisi CL. MORGAGNIUS me suis observationibus de illis certiore reddidisset: Postea tamen Helmstadii eas in ventriculo cadaveris virilis admodum insignes deprehendi. Præterea *circa vertebrae lumborum*, ubi chyli receptaculum situm est, circa *os sacrum*, & *divisionem vasorum iliacorum* variæ glandulæ, sed diversæ figuræ & magnitudinis, reperiuntur, *Lumbares*, *Sacræ* & *Iliacæ* vulgo dictæ, in quas vasa lymphatica copiosa ingrediuntur: quæ inde in receptaculum chyli se exonerant. Vidi lumbares glandulas in muliere ultra pugni magnitudinem excretas: id quod etiam in pueris atrophia defunctis sæpius observavi. *In hepatis parte concava*, circa ingressum venæ portæ, & *collum vesicula felleæ*, ut & *prope lienem*, iuxta ingressum vasorum, sæpe glandulæ conglobatæ, phaseoli quasi magnitudine reperiuntur, quæ a nonnullis *Glandula hepatica*, *cystica*, *vena porta*, *lienares* sive *spleni-*

splenicæ appellantur, vasisque lymphaticis inservire videntur. In hepate bubulo modo indicatæ glandulæ in concava parte plures ut plurimum conspiciuntur, quam in homine: quarum nonnullæ amygdalæ, aliæ nucis, aliæ parvi ovi magnitudinem quandoque adæquant. *Circa sinistrum ventriculi orificium* extus ei adhærere glandulam, phaseoli magnitudine, affirmat VERCELLONIVS: e qua quoque ductum excretorium, in ventriculum desinere affirmat. *a* Talem quidem glandulam sæpe in porcis inveni, ductum vero detegere non potui. At in homine, nescio quam ob causam, ne quidem adhuc glandulam notabilem videre potui, licet in variis cadaveribus in eam magno studio inquisiverim. In *omento* nonnulli ubique, ubi pinguedo continetur, glandulas statuunt, pinguedinem secernentes *b*): verum paucissimæ tantum, præsertim ubi pyloro iungitur, subinde reperiuntur, *omentales* dictæ, & pinguedo hæc ex arteriolis, sicuti aliis in partibus, secernitur. In *vesicula fellis boum* sæpius parvas glandulas flavas, ceruminosis in meatu auditorio haud absimiles, vidi. In humana vero quandoque tantum eas videre potui. *c*) *Vesica & ureteres* interdum parvas glandulas ostendunt, & quidem in his hinc inde, nullo certo in loco, apparent; in illa vero maxime

a) loco citato.

b) *Hippocrates* lib. de Glandul. multa loquitur de glandulis epiploï sive omenti: sed voce epiploï mesenterium intellexisse mihi videtur.

c) vid. *Ephem. Nat. Curios.* Cent. V & VI. pag. 343. Tab. VI. fig. I, & II.

xime prope collum, attamen raro conspicuæ sunt.

392. *In partibus genitalibus virorum* occur-^{in partibus genitalibus virorum.} runt 1. *Glandula Cowperi*, de quibus pag. 99, & infra Nota (29*). 2. *Glandula Littrii*, itidem pag. 99 descripta. 3. *Glandula odorifera Tysonis*, in præputio & corona penis, pag. 97. & 98: quarum tamen illæ, quæ in præputii parte interiori existunt, frequentius se mihi obtulerunt, quam eæ in corona penis: ubi valde difficile est eas a papillis nerveis, ibidem occurrentibus, distinguere. 4. *Prostata*, quæ pag. 96 descriptæ sunt. 5. *Glandula vesicularum seminalium* raro quidem occurrunt: aliquando tamen eas seminis sinapi magnitudine conspexi. HARDERVS a) vero scribit, se eas, una cum foraminulo excretorio, tantas vidisse, ut setam in eas immittere potuisset; ideoque maximas intestinorum crassorum æquaverint. 6. *Glandulas parvas in urethra virili* describit TERRA-NEVS b), quas hinc inde in ipsa cavernosa urethræ parte harere perhibet, urethram multis foraminulis perforantes, & liquidum lubricum in eam excernentes. Harum vero nullam adhuc offendere potui. Hoc vero vidi, quod MORGAGNIUS scripsit c), *foraminula scilicet illa, retento intus liquore, turgidula non raro, specie subrotundorum, albescentiumque corpusculorum imponere. Testes vero cum epididymidibus a glandulis propterea distinguo, quia manifesto vasculosi sunt, habitu glandula destituuntur, &*
veteres

a) in prodrom. physiologico.

b) in Tract. de Glandulis, pag. 32.

c) Adversar. anat. prim. §. 19.

veteres & plerique ex recentioribus eos quoque a glandulis distinxerunt.

393. *In partibus mulierum naturalibus* ad glandulas referri possunt, 1. eæ, quas MORGAGNIUS in nymphis detexit atque descripsit *a)*, magnam cum odoriferis præputii penis similitudinem habentes. Hæ glandulæ quidem non in omnibus feminis æque magnæ & conspicuæ sunt, ut ab ipso delineantur: quod inde fieri existimo, quia ipsæ nymphæ in diversis subiectis figura & magnitudine multum diversæ sunt: & ubi nymphæ valde exiguæ, ibi hæ glandulæ vix in conspectum veniunt: contra vero, ubi illæ magnæ, glandulæ hæ quoque manifestius se ostendere solent, eæque ut plurimum tanto maiores, quanto nymphæ maiores existunt. Ita enim in muliere, nymphas valde amplas & simul crassas habente, nonnullas eadem magnitudine offendi, quali a MORGAGNIO delineantur. In aliis autem eas vix, aut prorsus non conspiciere potui. 2. *Glandula in urethra muliebri* æque ac in virili statuuntur. *b)* Meis quidem observationibus ductulos in urethra vidi, at nullas glandulas videre potui. 3. *Circa urethræ vero ostium in vagina uteri*, ubi lacunæ se manifestant, fetas admittentes, in cadaveribus quandoque glandulas subiacentes offendi, qualem valde insignem MORGAGNIUS *c)* delineat. Has vero & nympharum glandulas sæpius valde turgere observavi

a) Advers. anat. I. Tab. III. cc.

b) Bidloo Anatom. Tab. 51. fig. 3. *Terraneus* de glandula pag. 44. & alibi,

c) loc. cit. H.

vavi partus tempore, quando mulieribus in partu difficili, vertendo atque extrahendo fœtum, adstiti: quia tunc partibus his a sanguine, copiosius influente, turgescantibus, omnia melius in conspectum prodeunt, quam in cadaveribus: ubi non raro, neque ductus, neque glandulæ apparent. 4. *Vesiculæ circa uteri orificium internum* sæpe occurrentes, p. 104.) in gravidis & puerperis optime apparentes, pro *ovario novo* a quibusdam reputatæ, non pro glandulis haberi posse censeo: partim quia faciem sive *habitum* glandulæ non obtinent, partim quia confusio inde oriretur vesiculosi & glandulosi: quippe quæ partes a veteribus semper pro distinctis partibus habitæ fuerunt, ideoque & hodie non confundendæ, sed pro diversis habendæ sunt; alias enim *ovarium* quoque aliæque partes vesiculosæ in glandulas transmutarentur. 5. In utero nonnulli glandulas statuunt, pro sanguinis menstrui secretionem perficienda: quod præter alios *Littrius* præsertim sæpe fecit in Historia Academiae Regiæ. Non quod eas viderit; aut figuram, magnitudinem, vel habitum earum descripserit; (nam non entis nullæ sunt affectiones (verum solum, quia falsa illa hypothese imbutus erat, *nullam fieri secretionem sine glandulis*.)

394. In *placenta uteri* ob eandem forte ^{glandula} ~~ma-~~ hypothese variis glandulas statuerunt, & ^{placenta} ~~placenta~~ nonnulli adhuc statuunt: licet nullus, quomodo se habeant, descripserit aut demonstraverit. E contrario frequentes *Ruyschii* observationes variis in scriptis eius iteratæ, diligentes placen-

tæ peruestigationes *Rauholti* ^{a)} itemque nostra aliorumque in hac parte adhibita diligentia, glandulas nullas hic detegere valuerunt; verum eam ex meris vasis sanguiferis coagmentatam esse, fatis evicisse opinor.

glandula
artuum.

395. *Glandula ad artus sive extremitates* pertinentes, sunt 1. *Axillares*, sub alis, pinguedini involutæ, vasis axillaribus adsitæ; & 2. *Inguinales*, utrinque in inguinibus ad vasa cruralia collocatæ; quæ variis in morbis sæpe intumescunt, inflammantur & in abscessus vel quandoque scirrhos insanabiles tendunt. Harum vero usus haud manifestus est. 3. In artibus occurrunt quoque *Glandula Haveriana* ^{b)}, ab usu *mucoſæ* dictæ: quæ in articulationibus ossium, præcipue femoris, tam ubi cum acetabulo ossis innominati, quam ubi cum Tibia iungitur, quam maxime observantur. In aliis quidem iuncturis quoque tales reperiuntur, verum longe minores. Hæ glandulæ omnium mollissimæ sunt, & *liquidum mucosum* secernunt, quod in iuncturis ossium deprehenditur, pro extremis eorum lubricandis, ut motus libere atque expedite fieri queant; & ne invicem concreſcant. Hæ glandulæ multum ad pinguedinis quandam subtilem speciem accedunt, qualis etiam *in interstitiis quorundam muscutorum*, itemque *in canali vertebrarum, circa spinalem medullam* deprehenditur; ita ut ambiguum sæpe sit, utrum vera glandula, an pinguedo quædam laxior, cui *Ruyſchio* & mihi similior videtur, adsit. Ceterum

^{a)} in *Histor. Acad. Reg. A.* 1714, 1715. & 1718.

^{b)} in *Osteologia Haveri* descriptæ.

rum etiam *circa scapulam, flexuram cubiti, manus, genu, pedis*, aliisque in locis *inter musculos* variæ hinc inde parvæ glandulæ reperiuntur: quas vero omnes figillatim hic recensere, cum earum incertus numerus, situs, figura, & magnitudo, tum compendii brevitatis prohibent.

396. Restat, ut pauca adhuc de *glandulis cutaneis* dicamus. VERHEYENVS a) inquit STENONEM ^{glandula cutaneis.} *observasse, singulis poris cutis suam glandulam subiacere, ex qua vasculum sudoriferum, inexteriore cutis superficie desinens, exurgeret: & inde VERHEYENVS, licet ipse se tales vidisse non affirmet, eas glandulas subcutaneas appellat. Sed, quot, quæso, tales glandulæ adessent, si omnibus poris (quorum infinitus est numerus,) glandula subesset? tantus certe numerus visum effugere non posset. Attamen, sicutis a subiecta pinguedine exacte separatur, nullæ glandulæ, neque in superficie pinguedinis, neque in inferiori cutis facie conspiciuntur. Pinguedinis quidem exiguæ particulae foveolis cutis hinc inde adhærere semper deprehenduntur, quæ multis imposuisse videntur, & quæ mihi quoque in iuventute, ab uno præceptorum meorum, pro glandulis demonstratæ sunt; quæ vero a glandulis ab accurato spectatore nullo negotio distinguuntur. Hinc certum esse puto, *glandulas subcutaneas*, id est, tales, quæ cuti sub quovis *poro* subiacerent, quasque miliares vulgo appellant, non dari. Videtur potius hypothesein hanc a falso illo*

C 2

axio-

a) Anatom. cap. de cute, cap. 35.

axiomate ortam esse, *ubicunque secretio, ibi glandula* : dum enim STENO aliique cognoverunt, e singulo *poro* fieri excretionem; hinc ex illo axiomate iudicasse videntur, etiam cuius *poro* glandulam subiacere; quod vero falsum esse iam supra N. 364 probavimus. In ipsa vero cute, aut superficie eius exteriori, sub epidermide, variis in locis *corpuscula sphaeroid-a*, una cum ductulo excretorio sæpe conspiciuntur, præsertim in *palpebris, naso, auribus, areolis mammillarum, sub alis, in cute penis & scroti, circa anum & pudenda mulierum &c.* quæ si tanquam peculiaria corpuscula adsunt, pro *glandulis cutaneis*, sed non pro *subcutaneis* haberi possunt : quia non sub cute, deprehenduntur.

*opificis de
illis.*

397. Circa quas vero adhuc notamus, 1. *eas non aque copiosas, nec aque magnas, in omnibus occurrere* : nam in quibusdam *nasus & palpebra* corpusculis talibus miliari magnitudine scatent, eisque totæ exasperatæ sunt, ita, ut notabilis faciei deformitas inde inducatur; in quibusdam vero paucissimæ, eæque exiguae ; in aliis vero prorsus nullæ conspiciuntur. Sic *cutis penis & scroti* quorundam talibus corpusculis valde luxuriat; in aliis contra vix ulla, vel nulla prorsus reperiuntur, Ita in *areolis mammarum* rarius tam magna deprehenduntur, quam a MORGAGNIO delineata sunt a) *Vnde patet, eas & numero & loco & magnitudine multum variare.* 2. Mihi aliisque variis adhuc dubium superesse, *utrum hæc tubercula ve-*

12

a) Advers. anat. prim, Tab. IV. fig. 2.

va sint glandula: & an non potius ductuli excretorii, ex arteriolarum cutis provenientes, qui vel a densitate cuticulæ, vel a crassitudine materiæ contentæ obstruuntur, & deinde in tubercula expanduntur. Ita etiam sentiunt RUYSCHIVS & BOERHAVIVS; a) qui eas propterea folliculos, cryptas, sive receptacula cutanea, appellant. Ita quoque sentit VERCELLONIVS: dum affirmat b), glandulas sebaceas (ita enim recentiores hæc tubercula appellant) meras esse extremitates arteriolarum in folliculos expansas: ut & BIANCHIVS, dum glandulas cutaneas nec esse, nec necessarias esse ad secretionem in cute iudicat. c) Ratio etiam suadere videtur, has particulas globosas non esse veras glandulas: 1. quia in tam multis hominibus sanis prorsus desunt, vel saltem variis in locis non in conspectum prodeunt. 2. Quia, postquam digitis contenta sive stagnans materia viscida aut sebacea exprimitur, totum tuberculum disparet, & pars concidit: id quod non fieret, si tuberculum vera glandula, hoc est, peculiare quoddam corpusculum, ex vasculorum congerie, peculiari membrana inclusum fuisset, licet aliquid inde fuisset expressum. Igitur hanc rem, & multa alia circa glandulas momenta, uberiori eruditorum disquisitioni commendo, antequam aliquid certi de iis affirmetur: ut sic veritas indies augeatur, atque promoveatur.

398. Hancce meam de glandulis sententiam, tanquam claram, perspicuam, cum natura glandula-
Michelotti
obiectioni-
bus respon-
detur.

c 3

a) Ruyshii Advers. anat. Dec. I. pag. 9.

b) Dissert. de Glandul. conglomer. œsophagi, pag. 150.

c) in Hepatis Historia.

dularum, & cum mente veterum, imo & cum vulgi de glandulis idea optime convenientem, multis hucusque eruditis haud displicuisse intellexi: imo a Medico Gallo tanti fuit habita, ut totam meam Adenologiam præcedentis editionis verbatim Gallice verterit & in suam Anatomem transtulerit. a) Neque ullum novi, qui hanc meam sententiam adhuc impugnaverit, nisi Clariss. *Michelottum*, Medicum & Mathematicum Venetum nobilissimum, in tractatu *de separatione fluidorum in corpore animali*: qui fingit, se ignorare, *quid per peculiaritatem glandularum habitum* velim, dum scribit: „*Neque vero eos de sententia* (scilicet *Malpighiana*) *deducunt, qua Heisterus per peculiarem habitum, nescio quem, definire conatus, nuperime opposuit, pag. 234.*„ Sed præterquam quod vulgus & mulieres glandulas ex solo & noto eorum *habitu*, non ex libris, non aliunde, non ex definitione aut descriptione vel doctissima cognoscunt, ipse *Michelottus* satis indicat, se hunc *glandularum habitum* haud ignorare, atque sic meam glandulæ descriptionem non adeo obscuram esse, quando pag. 235. ita habet: „*Facile concederem, de glandularum maiorum, & quarundam minorum structura exteriori per faciem quandam, seu habitum exterioriorem iudicari posse &c.*„ Consentit præterea mecum, non omnes secretiones sive separationes fluidorum interventu vesiculæ aut folliculi fieri, sicut *Malpighii* rigidiores asseclæ voluerunt, dum ait: „*Ceterum convenit mihi*
cum

a) Noguez Anatomie du corps de l'homme, I 2. Paris 1723.

cum Heistero, separationes fluidorum in ani-
mantibus sine folliculis, sive vesiculis interiectis,
& fieri posse, & re vera etiam plerisque in par-
tibus ita fieri. Verum sustinet, abditam &
penitissimam glandularum, & præcipue minima-
rum, constitutionem, non in singulari exteriori fa-
cie sive habitu; sed potissimum in earum structura
vasculosa, fluidorum separationi maxime opportu-
na, consistere: atque inde concludit pag. 236.
cerebri partem corticalem, hepatis, renum atque
testiculorum partes vasculosas penitissimas in glandularum numerum referendas esse. Verum hæc
sententia iam supra n. 368. & seqq. satis, ut
opinor, refutata est: dum demonstravi, con-
fusionem partium inde oriri, quando inter par-
tes vasculosas & glandulosas, ab antiquissimis
temporibus distinctas, distinctionem iam tolle-
re velimus, ita enim quælibet fere pars cor-
poris fieret glandula: quod profecto valde in-
congruum esset: dum scapha, scapha, & quæ-
libet res suo proprio nomine, si distincte, cla-
re & accurate loqui atque iudicare velimus,
appellanda sit. Præterea Auctor doctissimus
ex sua de glandula idea, quam in sola structu-
ra vasculosa consistere indicat, non male eos
sentire existimat, qui, ubique secretiones, sive
liquorum separationes, ibidem glandulas esse pro-
nunciant. Sed & hanc sententiam confusiones
& errores parere, quoque iam supra n. 364.
393- & 395. indicavi: quia chylus sine glandu-
lis in intestinis, pinguedo sine glandulis, mu-
cus in sinibus pituitariis, genitura in testiculo-
rum vasculosa fabrica, sanguis menstruus in

utero sine glandulis &c. secernuntur, & omnes membranæ, imo omnes fere partes glandulæ in posterum essent vocandæ: quod re vera neque cum sententiâ veterum, neque cum natura partium convenit, atque ab idea, quam vel vulgus, vel alii sapientes, qui Medici aut Anatomici non sunt, de partibus habent, qui glandulas, musculos, pinguedinem, membranas, intestina, vasâ &c. facie satis distinguunt, nimis abhorret. Veniunt mihi occasione huius iam in mentem aliquot disticha, quæ aliquando in honorem cuiusdam Medicinæ Candidati, de glandulis disputantis, Altorfii adhuc confeci: quæ quia non male huc quadrant, apponere lubet.

Dicere difficile est Medicis, quæ *glandula*
pars sit;

Nondum Doctores hoc docuere satis.
Corporis hinc omnes mire confundere partes

Cœperunt, & pars *glandula* quævis erat.
Nunc quivis plexus vasorum *glandula* dictus;
Nunc membrana omnis *glandula* facta
fuit.

Mox cerebrum, splen, pulmo, iecur, renesque
vocati

Glandula; nunc quævis *bullula* talis erat.
Ast qui distinguit partes, quas visus & usus
Distingunt priscus, rectius ille docet.

Quapropter quamvis & ego glandulæ abditam
& penitissimam substantiam vasculosam esse in
definitione mea §. 33. posuerim, tamen quia
quam plurimæ partes vasulosæ existunt, quæ
imme-

immerito & non nisi nimio novaturiendi studio glandulæ vocarentur cum Malpighianis, hac in Adenologia ostendi, vesiculosum & vasculosum esse ad glandulæ definitionem non sufficere: & cum nec secretio, ut modo evici, neque aliud quid, mihi hætenus notum, sufficiat ad glandulas re vera & extra controversiam tales, quasque veteres ita appellarunt, ab aliis partibus distinguendas, *faciem illam peculiarem sive habitum glandule proprium*, pro iis ab aliis rite discernendis in auxilium vocandum esse, merito iudicavi & adhuc iudico: atque has forte ob causas egregius Anatomicus Argentoratensis, *Henricus Albert. Nicolai*, hypothesein *Michelotti* de glandulis *precariam esse*, pronunciavit dissert. de directione vasorum, pag. 7.

399. Neque a mea me abducunt sententia, ^{atque etiam} quæ Clariss. *Boerhavius* prolixa epistola ad *Ruy-* ^{Boerhavii.} *schium* in favorem hypotheseos Malpighianæ in medium produxit. Sciendum enim est, *Ruy-* *schium* atque *Boerhavius*, Medicos in Belgio principes, meosque olim Præceptores æternum venerandos, sæpius amice de glandulis coram disputasse. Cumque *Ruy-* *schius* pro sua, *Boerhavius* pro Malpighiana staret hypothese, convenerunt inter se, ut *Boerhavius* epistola, ea, quæ pro Malpighii sententia facerent, complecteretur; *Ruy-* *schius* contra hæc, si posset, responsione impugnaret, everteret, suamque uberius illustraret atque vindicaret sententiam: idque postquam factum esset, binæ hæc epistolæ titulo opusculi Anatomici *de fabrica glandula-*

dularum in corpore humano, evulgatæ sunt. a) In priori harum *Boerhavius* summa, qua pollet, ingenii vi omnia produxit argumenta, quæ pro *Malpighiana* moveri possunt hypothesi: quamvis, ut ipse fatetur, sæpius minus a *Ruyschio* dissentiat, quam ex verbis ipsius colligi possit: quibus deinde in posterioribus literis *Ruyschius* nervose respondit. Attamen, quia nonnulla haud exigui in hac doctrina momenti superesse puto argumenta contra *Malpighium*, quæ *Ruyschius*, tunc fere nonagenarius, & negotiis multis, laboribusque Anatomicis continuo distractus, imo obrutus, prætermisit, venia nobilissimorum horum Virorum, inprimis *Boerhavi*, mihi semper amicissimi, non contradicendi, sed veri studio, quædam adhuc pro *Ruyschiana* meaque firmanda sententia proponam, & responsioni *Ruyschianæ* quasi superaddam. *Malpighius*, & qui eum sequuntur, atque adhuc ipse *Michelottus*, glandulam *vesicula*, vel *folliculo* membranaceo construi, sicut iam supra satis exposui, docuerunt. Verum *Boerhavius*, qui tamen *Malpighii* partes, si servari possent, maiori studio & acumine, quam forte unquam alius, defendendas suscepit, in hoc mox ab huius sententia recedere videtur, dum glandulam *simplicissimam* definit *partem, quæ propriæ membranae simplici apparatus format involucrium, cavum, intra quod singularis humor secernitur &c.* pag. 3. & 4. Verum cum *involucrium*, ut notum est, nihil aliud proprie sit, quam integumentum; integumentum

a) Lugduni Batavorum A. 1722. in 4.

tum vero alicuius partis non sit ipsa pars, ut involucrum hepatis, non est ipsum hepar: atque sic involucrum glandulæ, (venia tanti viri) non est ipsa glandula: idcirco *involucrum* pro glandula ipsa recte ac citra confusionem sumi aut haberi non potest. Quod si vero Clariss. Auctor *involucri* voce, novo eoque inusitato & improprio utatur sensu, pro folliculo aut vesicula, cum Malpighianis reliquis, præter ea, quæ supra iam hac de re disputata sunt, hoc solum adhuc hic monebo, atque æquis arbitrariis iudicandum relinquam, annon, si *vesiculam, folliculum* aut *involucrum* pro glandula habere velint, vesiculæ & glandulæ voci novam prorsus atque veteribus inusitatam, imo incognitam prorsus significationem affingant, atque utramque confundant? Velim enim, ut demonstrent, quis auctorum veterum, Græcorum aut Latinorum, aut quis ante Malpighium, *vesiculam, folliculum* aut *involucrum* pro glandula habuerit, aut glandulam vocaverit? Manifestum enim est, novas eiusmodi significationes vocabulorum hodie sine confusione rerum introduci non posse: nam est re vera nova prorsus ac veteribus incognita vocis glandulæ & vesiculæ notio, quæ præterquam quod nova, &, me iudice, incongrua sit, non modo præter necessitatem excogitata est; sed etiam ad confusiones & errores producendos aperte facit. Concedo quidem summis his Viris, dari in corpore humano, variis in partibus, vesiculas aut folliculos, *intra quos liquida diversa secernuntur, continentur, foventur, mutantur,*

tantur,

tantur, & per emissarium denique excernuntur; verum nego has partes glandulas recte aut iure vocari. Nam vesica urinæ, vesicula fellis, vesiculæ feminales, vesiculæ in sinibus ossium cranii, partes sunt cavæ, intra quas liquida diversa secernuntur, continentur, foveantur, mutantur, & per certa emissaria denique emittuntur, habentque sic omnia requisita, quæ a Clarissimo Boerhavio glandulæ adscribuntur: nemo tamen veterum, nemo recentiorum, has partes glandulas vocavit, aut glandulas esse voluit; verum suo genuino eas nomine *vesicas*, aut *vesiculas*, omni ævo appellarunt. Quare si etiam clare demonstrantur vesiculæ, variis in corporis partibus, in quibus vel re vera adsunt, ut in cute, vel in quibus eæ adhuc in statu secundum naturam sunt dubiæ, in quas liquidum quoddam secernatur, contineatur, foveatur, mutantur, & per emissarium emittatur: tamen inde non evincitur, glandulas esse in illa parte; sed vesiculas: eamque ob causam eæ etiam partes non glandulosæ, sed vesiculosæ appellandæ erunt: quia ut vesicæ vel vesiculæ maiores, quas antea nominavimus, se habent, adeoque & idem nomen ipsis dandum est; nisi data opera æquivocationes, logomachias & confusiones in rem anatomicam & medicam magno eius damno invehere velimus: nam iuxta tritum illud:

Errorum genitrix est æquivocatio semper.
 Vbi igitur non nisi vascula deprehenduntur, illæ partes *vasculosæ*; ubi vesicæ, illæ *vesiculosæ*; ubi vero glandulæ, illæ etiam *glandulosæ* vel
gland.

glandula appellandæ sunt. Itaque in cutis variis partibus, ut in naso, auriculis aliisque partibus folliculi aut vesiculæ deprehenduntur, in quibus liquidum unctuosum: illudque sæpe tenax & sebaceum reperitur. Hæ vesiculæ sive folliculi, quia sunt vesiculæ, & nullam, me iudice, faciem glandulæ obtinent, ob rationes expositas, immerito glandulæ appellantur; verum rectius *folliculi, receptacula, crypta*, omnium vero optime *vesicula cutaneæ* dicerentur: quia ea habent requisita, quæ vesicæ reliquæ supra nominatæ, & ab iis vix nisi magnitudine differunt. Cur itaque his vesiculis nomen vesiculæ denegent Malpighiani, aliudque haud congruum, novum, confusiones pariens & cum earum natura ac ratione non conveniens imponunt, causam gravem aut urgentem video nullam: supraque iam (§. 367) monui, quod si etiam in hepate, renibus, cerebro &c. in naturali ac sano statu vesiculas re vera adesse demonstrant, viscera tamen hæc immerito *glandulosa*, sed **VESICULOSA**, ob causas modo & supra allatas, dicenda sint. Vbi vero vesiculæ eiusmodi glandulosa carne, id est, tali substantia cinctæ sunt, quæ glandulis, sive partibus, quas nemo glandulas esse negat, propria est, vel quæ *faciem & habitum glandulæ* omnibus notum obtinet, uti videmus adesse in glandulis labrorum *a*), asperæ arteriæ *b*), palati, pharyngis & intestinorum, præsertim duodeni & re-

cti,

a) vid. Tab. nostra VIII. fig. 36. d d.

b) Morgagn. Advers. anat. I. Tab. II. 00.

Eti, tunc hæ partes glandulæ iure & recte nominantur; verum non *ob vesiculam*, ut Malpighiani volunt, multo minus *ob involucrum* membranaceum; sed propter peculiarem earum faciem & carnem glandulosam, qua vesiculæ hæ cinguntur; quippe ob solam hanc faciem, aut ut clarius loquar, ob hanc carnem propriam (non ob alias causas) ut supra evici, veteres certas corporis partes glandulosas appellarunt, (quorum nomina præter necessitatem non mutanda) adeoque & nobis non nisi tales partes glandulæ appellandæ sunt: alias, ut abunde demonstravi, æquivocationes, rerum & partium confusiones, atque errores necessario sequuntur; quæ omnia evitantur, si a veteribus in glandularum appellatione non recedamus, sed cum ipsis, ut par est, consentiamus.

400. Denique adhuc monemus, tumores illos, quos Clariss. *Boerhavius* cum *Malpighio* in folliculis sive vesiculis cutaneis oriri & existere iudicat, ut atheromata, steatomata, calpas, &c. mea sententia non in cute oriri, sed sub cute: quotiescunque enim tumores eiusmodi, quod sæpe feci, scalpello exstirpavi, non solum eos ante curationem sub cute actu percepi; verum quando eos excidere volui, tota mihi semper cutis prius discindenda erat, antequam ad tumorem eiusque folliculum pervenire potuerim: quod etiam ex iis exemplis, quæ auctor clarissimus ipse vidit, & descripsit pag. 14 & 16, manifestum est. Vnde liquido constat, quam parum tota hæc de tumoribus cysticis recita-

recitatio ad glandularum cutanearum, alique morbose casus ad aliarum glandularum probationem faciant; dum partes nimis a statu naturali recedere possunt: præsertim cum veræ glandulæ vix unquam, partes vero vasculo-
sæ sæpissime in hydatides aut vesiculas mutentur: ubi quam maxime etiam ille casus, in hoc libello recensitus, notatu dignissimus est, ubi totum hepar in hydatides fuit mutatum, ut de vena portæ & vena cava nullum superfuerit vestigium: id quod enormem partium in morbis transmutationem docet, unde nihil de vera partis fabrica disci potest.

SCHOLION

HIPPOCRATEM in glandularum descriptione ad habitum earum potissimum respexisse, ex eo inteligi posse puto, quando ita loquitur: *a) Natura ipsa est spongiosa: sunt enim rara & pingues; neque carnem habent reliquo corpori similem, neque aliud quid corpori simile, sed friabilem, & multis venis (hoc est vasis) refertam.*

NOTAE, SIVE ILLUSTRATIONES
quorundam locorum, quæ tabulis nostris
anatomicis commode inseri non
potuerunt.

NOta (I*) ad finem pag. 60. Solertissimus quorundam noster per quadriennium, & quod excurret, auditor, Dn. Christ. Jac. Trevv, nunc Medicinae Doctor Norimbergæ celeberr. observationem anatomicam, Ephemeridum Centur. VI. Anno 1717, per

a) Lib. de Glandulis.